

rokavil. Upor mi ne pomore. Skoraj neseta me v šotor pred Marico.

Veselica! Vino vpije v lampijončke in noč. Ples razgreva kri. Okoli postaje »Rdečega križa« se gugajo postave, ki jim odpovedujejo jeziki in noge.

Da, da, gospodična Angela! Čemu ne? Veselica... Saj nisem mogel prav verjeti, da bi bili hudi radi brata. Veste, služba je služba in dolžnost dolžnost!

Ne pogledajo me temnorjave oči. Kje ste gospodična v črni obleki?

Utečem gospodoma z znakom »Rdečega križa«. Kje ste gospodična, ki ste mi zamerili, da sem Vas povabil na ples? Samo kratek pogled iz Vaših oči še! Za slovo! Verjemite mi, gospodična, vse te posestrimske poljube dam za Vaš pogled. Kaj ste se medtem vdrli v zemljo?

Pridem, gospa, pridem na črno kavo. Res ni dosti prida črna kava v šotoru.

Kam ste odšli, gospodična v črni obleki? Ne, gospoda, nesla me ne bosta v šotor »Rdečega križa«. Priznam, ves gorim, kipi mi v glavi, plešejo mi lampijončki pred očmi. Krivo je vsega tega vajino samaritanstvo.

Gospoda imata popolno oblast nad vsemi. Kaj se menita, kaj porečejo ljudje? Šala bo tem večja, če me prineseta na ramah na rešilno postajo.

Le bodite užaljeni, Marica. Do grla sem sit Vaših sitnob.

Solze. Solz, ženskih solz ne prenesem. Čemu solze? Nisem kriv, da so Vas vtaknili v ta šotor. Čemu niste odrekli, če Vam je bilo do zabave ko drugim? Kaj pa naj napravim z gospodom Antonom? Če je siten in vsiljiv in govori nespodobno — ima ga! Saj vidite! Krepko ga zavrnite, pa umolkne. Nesti ga iz šotora ne morem. In nočem. Da bi Vas spremil domov? Spremim Vas, spremim! Otrnite si solze. Ne, ne morem. Na črno kavo gremo. Spremim Vas, spremim! Obrišite si solze, ustavite nove.

Za Vami pridem, gospa. Gotovo, čisto gotovo!

Smukne Marica iz šotora in steče v temo. Pritisne se k meni in me stisne za roko. Vsa drhti.

»Mislim, da me ni videl. Če me je, prilomasti za meno!«

»Kdo?«

»Gospod Anton! Bojim se ga. Pijan je.«
E, gospoda Antona že še zmorem.

Tesneje se privije Marica k meni in zre strahoma v temo. Ko da se že ziblje gospod Anton za nama.

»Ničesar nisem imela od vse veselice. Zdaj pa še ta strah.«

Kaj bi Vas bilo strah, Marica! Kaj Vas ne spremljam? Čemu tako drhtite, ubožica? Smilite se mi.

Noč je temna in hladna. Medlo brlijo nebeške zvezde.

Pri gospe so vsa okna razsvetljena. Žvenketajo čaše, družba je glasna in židane volje. Ne pijejo same črne kave. Čakajo name. Čakajo, čakajo vse v beli dan.

Zaman čakajo.

(Dalje.)

Rane

Jože Pogačnik

Srce bom preklal

Srce bom preklal
kot jabolko prvo vrtnar,
da zvem, kaj je v njem:
je piškavo upanje vanj?
je seme li v njem,
oj seme za močno drevo?

Borec s seboj

Vihar, glej, trga oblake.
Lasé si pulim gosté:
oklestiti hočem glavó.

Tako.

Nebo je svetló in luči dovolj je dalo,
je glava oskubena.

Sedaj pa mi dajte zrcalo: —
Joj! Še se ne vidim do dna!

Rane

Brat, trpiš!

Moje oči sočutje nosijo,
moje oči te milo prosijo:
»Razodeni, razodeni,
svojo dušo s križa snemi!«

Pa še tri ključavnice
si dodal na ustnice!

Brat, trpim!

Brest

Brest mi pod oknom na cesti stoji —
zgodba njegova mi v srce dehti.

Štiri dni veter se z njim je boril,
štiri noči ga v nemiru je vil,
da je še mene bolelo srce.

Peti dan veter na tuje je šel,
v solncu pomladnem je brest zacvetel —
in je še meni vzkipel srce.

Brest mi pod oknom na cesti stoji —
zgodba njegova iz srca dehti...

Jurij Plevnar

Anton Leskovec

Drama v treh dejanjih

OSEBE:

Jurij Plevnar.

Gospod Moran, industrijalec.

Peter Mladika, sodnik.

Tomaž Rak, špekulant.

Tilen Ručigaj, mehanik.

Prvi

Drugi } delavec.

Tretji

Lija, Moranova hči.

Vojka.

Brigita, krščenica pri Moranovih.

Mana, gospodinja Plevnarjeva.

Delavska žena z otrokom.

Delavci, orožniki.

Čas: Sedanjost.

Kraj: Tovarniško mesto.

Prvo dejanje.

Soba v Plevnarjevem stanovanju. Na levi okno; v ozadju, levo od vrat zofa, sredi zadaj vrata v vežo. Desno od vrat biblioteka in v kotu na desni železna peč. Na desni strani vrata v spalnico. Sredi sobe miza, polna knjig in papirjev, ob njej nekaj stolov. Pod večer.

1. prizor:

Mladika, Mana

Mladika (*leži na zofi in gleda v strop*): Ni pametno, da se hudujete samo name, Mana. Če hočete biti pravični, mi boste priznali, da je Jurij kriv prav toliko, kakor jaz. Le pomislite: Vi ste hudi name, ker se valjam po zofi, kadim cigarete in cigare, stresam pepel po tleh ter plujem ravnotja, čeprav to zadnje ni res. Hudi ste, ker Vam ne napravim prostora, da bi mogli pospraviti, čeprav bi s pospravljanjem po mojem skromnem mnenju lahko lepo počakali do jutri. Vi ste z eno besedo hudi samo name. Toda, da sem sploh tu, je kriv edino Vaš Jurij, ker ga ni domov in ga moram čakati. Prosim tedaj, mrvo jezice tudi zanj...

Mana (*pospravlja po sobi*): Kdo je pa rekel, da ga morate čakati? In zakaj ne prežite nanj v kavarni ali kje drugod, kjer je pospravljeno?

Mladika: Nikjer na svetu ni pospravljeno, ljuba žena. Uvažujte pa, prosim, še sledeče razloge: Jurija ni skoraj nikoli doma, pa tudi drugod nikjer nima obstanka, ergo bo najboljšo, da ga v miru pričakujem pred večerjo: glad ga bo že prignal v Vašo bližino, mamica. Res je, nekaj tobaka sem mu spravil v dim to-le uro, toda kaj bo to proti tisti množini, ki bo še zrasla po božji volji. Ali sedaj uvidite, da moram ostati?

Mana: Z Vami se je težko prepirati, gospod sodnik. Ali Juriju ste dobri; zakaj mu ne pri-govarjate, da bi pustil sedanje življenje, ki mu bo vrglo še strop na glavo? Zakaj mu ne rečete, naj pusti svojo družbo; pomislite le, da so ga zadnjič celo žandarji že iskali.

Mladika: Znamenje, da je veljaven človek. — Ne bojte se, Jurija bodo iskali tudi drugi, imenitnejši ljudje; bilo bi sploh dobro, da pokličete zidarje in napravite iz veže predsobo. Da, da, Mana, Vaš gospod ni šleva, ki bi se moral skrivati pred orožniki. Naj bi pustil sedanja pota, pravite. Bog ne daj! Potem odpade glavni del moje življenjske svrhe, razumete?

Mana: Svrha, svrha, kaj je to?

Mladika: Aha, Vi se zanimате za moje privatne zadeve! Dobro; ker je stvar toliko abstraktna, da Vam bo izdajstvo malo težko, se Vam razodenem popolnoma: Dve stvari sta na svetu, ki zanj živim. Prvič, da priskrbim sebi materiala za dihanje, prebavljanje in opazovanje, drugič, da čuvam nad Jurijem. Če mi zabranite eno od obojega, sem samo napol človek, napol živ nestvor, ki ni ustvarjen po božji podobi.

Mana: Zdi se mi, da imate prav tako slabo vest, kot naš gospod. On je dober, še predober, le vero ima slabo in zato ne najde miru.

Mladika: O tem se pa ne bova prerekala. Pri-znam Vam koj, da me v dobri veri posekate in izjavljam: Če je vera vzrok, da ste tako potrpežljivi in me trpite še nadalje na zofi, potem Vam obljubim, da kupim tri funte težko svečo za kapelico. Ne, ne, Mana, saj veste, da sem velik nepridiprav, zato, glejte (*skoči pokonci*), se pre-selim tja-le v kot.

Mana: Mislila sem mu že sobi odpovedati; ni mi všeč, če stikajo po stanovanju policaji in žandarji. Pa se ne morem odločiti, je vseeno dober človek, le — ko bi že pustil te antikriste. Recite mu vendar Vi lepo besedo, Vas bo gotovo ubogal.

Mladika: Zatrdil sem Vam, mamica, da sem pol duše in telesa posvetil njemu. To je vendar več od same lepe besede.

Mana: Nič ne razumem tega, kar govorite. Po-vejte mi pa, ali je res, da je on vodil delavce v štrajk?

Mladika: Kje neki? Malo spremembe so si pri-voščili v svojem nevšečnem življenju in on jim tega vendar ne more braniti. Ljuba Mana, midva stojiva na sredi med sitimi in lačnimi, oziroma, da bolj razumljivo govorim, na sredi med sitnimi lačneži in nenasitljivimi siteži in gledava, da ne izgubiva izpred oči našega Jurčka, kaj ne da?